

Наречений-примара

Вашингтон Ірвінг

Розповідь мандрівника[\[1\]](#)

(З англійської переклав Євген Тарнавський)

Для нього стіл накрили для вечері,
Жахливий холод — ніч настала.
Я до кімнати прочинив лиш двері,
Там сіра сталь зробила свою справу.
Сер Еджер, сер Грейм і сер Грей-Стіл

На одній із гірських вершин Оденвальду, дикого та романтичного краю у верхній Німеччині, що лежить неподалік того місця, де Майн зливається з Рейном, стояв упродовж довгих-предовгих років замок барона фон Ландсхорта. Нині маєток уже руйнувався і був майже похований серед буків і темних ялиць. Над ним, однак, ще височіла стара сторожова вежа, яка, як і колишній її власник, про котрого я вже згадував, усе ще намагалася дерти кирпич й наглядати за околицями.

Барон був останнім нащадком великого роду Каценелленбогенів[\[2\]](#), він успадкував залишки майна і пиху своїх пращурів. Хоча войовничі нахили його попередників помітно зменшили родинні статки, барон все ж намагався продовжувати демонструвати колишню велич. Часи були миролюбні, і німецькі вельможі взагалі відмовлялися від своїх неоковирних старих замків, що стирчали, як орлині гнізда, серед гір, та натомість будували собі зручніші оселі в долинах. Барон же вперто залишався у своїй маленькій фортеці, плекаючи спадковою впертістю стару сімейну ворожнечу, і перебував таким чином у кепських стосунках із декотрими найближчими сусідами. Ті суперечки тягнулися ще від його діда-прадіда.

У барона була лише одна дитина — донька, але природа, коли дарує батькам тільки одного нащадка, завжди компенсує недолік, творячи диво. Так було і з донькою барона. Усі няньки, кумасі та двоюрідні брати запевняли батька, що його донька не має собі рівних за вродою в усій Німеччині. А хто ж мав знати краще за них? Більше того, за дівчиною особливо ретельно наглядали дві тітоньки, старі панни, котрі кілька років замолоду терлися при одному з маленьких німецьких дворів і петрали в усіх галузях знань, необхідних для виховання прекрасної леді. Слухаючись їхніх вказівок, панночка досягла неймовірного. До того часу, коли їй виповнилося вісімнадцять років, вона навчилася дуже гарно вишивати і відтворила цілу історію святих на gobelenaх, вклавши в їхні обличчя стільки страждань, що вони виглядали як душі в чистилищі. Юнка могла читати без особливих труднощів і розібрала до букви кілька церковних легенд та майже всі дивовижі Хельденбуху[\[3\]](#). Вона навіть досягла значних успіхів у письмі, могла підписатися власним іменем, не пропустивши жодної літери, і настільки

розбірливо, що тітки могли прочитати його без окулярів. Дівчина вирізнялася ще й тим, що робила маленькі елегантні дрібнички, розмаїті жіночі прикраси, тямала в найхімерніших сучасних танцях, вміла грати на арфі та гітарі й знала всі найпопулярніші балади мінезінґерів.

Її тітоньки також колись любили фліртувати та були ще тими кокетками, тому якнайкраще годилися в пильні опікуни та строгі цензори поведінки своєї племінниці. Бо немає розважливішої та невмолимішої дуеньї за постарілу кокетку. Дівчині рідко вдавалося уникнути їхнього нагляду. Ніколи не виходила вона сама за межі замку, лише під пильним оком свого почту, їй безперервно читали нотації про суворе дотримання правил пристойності та неухильне сповідування послуху. А щодо чоловіків її навчали триматися на такій відстані і з такою повною недовірою, що без належного дозволу вона б навіть не глянула на найбільшого красеня у світі. Навіть якщо б він умирав біля її ніг.

Чудові результати такої системи були очевидні. Молода леді перетворилася на взірець послуху та добродетності. У той час, як її ровесниці втрачали свій чар у світській суєті, і їхня квітка могла бути зірвана і викинута будь-чиєю рукою, вона розцвітала свіжа, прекрасна та жіночна під захистом тих старих панн, як пуп'янок троянди, що багрянє серед терну. Її тітоньки споглядали на свою вихованку з гордістю та задоволенням і нетерпляче чекали, коли вже всі інші молоді жінки світу зіб'ються на манівці. На щастя, дяка небу, нічого подібного зі спадкоємицею Каценелленбоґенів статися не могло.

Але, попри те, що барон фон Ландхорт не міг мати купу діточок, у його господі людей ніколи не бракувало, бо доля нагородила його великою кількістю бідних родичів. Вони всі як один мали лагідну вдачу, загалом притаманну для скромної рідні, були щиро зобов'язані барону і часто цілими зграями прибували до замку, оживляючи його. Усі родинні дати ці хороші люди святкували коштом барона. А коли вже наїдалися донесхочу, то проголошували, що на всій землі немає нічого кращого за такі сімейні зустрічі, справжні свята для серця.

Барон, хоч і невисокий на зріст, мав, проте велику душу і з задоволенням усвідомлював, що він — найповажніша людина в цьому маленькому світі. Він любив розповідати довгі історії про старих воїнів, чиї портрети похмуро глипали зі стін, і не знаходив вдячніших слухачів, рівних тим, хто жирував за його рахунок. Шляхтич дуже кохався у дивовижах і твердо вірив у всі ті надприродні байки, якими рясніє кожна гора та долина в Німеччині. Його ж гості йняли тому віри ще більше, ніж він сам, і слухали кожную оповідку з широко відкритими очима та ротами, ніколи не забуваючи дивуватися, хоча й чули їх у сотий раз. Ось так і жив барон фон Ландхорт, оракул за своїм столом, абсолютний монарх на своїй маленькій території і щасливий насамперед у переконанні, що він — наймудріший чоловік цього століття.

У той час, про який розповідає моя історія, якраз відбувалося велике родинне збіговисько в замку, присвячене дуже важливій справі: зустрічі нареченого, вибраного для доньки барона. Батько і старий баварський шляхтич дійшли згоди, щоб

примножити велич своїх домів шляхом одруження дітей. Попередні перемовини відбулися з належними формальностями. Молоді люди були заручені, навіть не бачачи один одного, також був призначений час для шлюбної церемонії. Молодого графа фон Альтенбурґа з цією метою навіть викликали з війська, і він зараз перебував на шляху до замку барона, щоб прийняти з його рук наречену. Останній затримався з невідомих причин у Вюрцбурзі, звідки надіслав листа, в якому вказав день і годину, коли зможе прибути.

У замку заметушилися, щоб влаштувати гостеві належний прийом. Прекрасну наречену одягали особливо ретельно. Обидві тітоньки уважно наглядали за цим процесом, і весь ранок сварилися за кожну деталь сукні нареченої. Юна леді скористалася їхніми змаганнями і зробила все на власний смак. І, на щастя, вийшло на краще. Вона виглядала настільки бездоганно, наскільки лише міг мріяти будь-який молодик. А тривале очікування тільки посилювало блиск її чарівності.

Рум'янці, що прикрасили обличчя й шию юнки, пришвидшене дихання, яке здіймало груди, очі, що впадали в задуму, — усе видавало бурхливі почуття, які змушували тріпотіти її маленьке сердечко. Тітоньки безперестанку квокали навколо вихованки — адже старі панни завжди тішаться такими клопотами. Вони надавали їй цілу купу доброзичливих порад — як триматися, що сказати і як отримати бажаного нареченого.

Барон не менше за інших переймався приготуваннями. Правду кажучи, він нічого особливого й не робив. Але цей жвавий і галасливий маленький чоловічок не міг залишатися пасивним, коли весь світ був збурений. Він метушився згори вниз по замку, сіючи нескінченний безлад. Постійно відволікав слуг від їхньої роботи, закликаючи працювати старанніше. Його голос лунав у кожній залі та кімнаті й неабияк докучав присутнім, як дзижчання синьої мухи теплого літнього дня.

Тим часом зарізали тлусте теля, ліси наповнилися галасом мисливців, кухню завалили чудовими харчами, з льохів витягали цілі океани рейнвейну та ферневейну. Навіть велика гейдельберзька діжка^[4] не уникнула своєї долі. Усі були готові прийняти бажаного гостя з притаманною німцям гамірною гостинністю. Але гостя все не було. Година минала за годиною. Сонце, яке ще донедавна освітлювало низини густого лісу Оденвальду, тепер лише золотило верхівки гірських шпилів. Барон видряпався на найвищу вежу і напружив зір, сподіваючись упіймати поглядом у далечині графа та його супровід. Якоїсь миті йому здалося, що навіть побачив їх. З долини почувся відголос мисливського ріжка, що відлунював у горах. Багатьох вершників помітили трохи нижче, коли ті повільно просувалися вздовж дороги. Але коли вони вже майже дісталися підніжжя гори, то раптово подалися в іншому напрямку. Останній промінчик сонячного світла згас, кажани заметушилися в сутінках, дорога занурилася в темряву, і більше нікого не з'являлося на ній, крім селян, котрі поверталися зі своєї важкої праці.

Поки старий замок Ландхорт залишався у такому стані невизначеності, дуже цікава сцена розігралася в іншій частині Оденвальду.

Молодий граф фон Альтенбург спокійно прямував до своєї мети цією холодною

дорогою, як будь-який чоловік, котрий іде до шлюбу, знаючи, що друзі позбавили його всіх неприємностей і непевності щодо результатів сватання, а наречена чекає на молодого так само, як і обід чекає на нього наприкінці цієї мандрівки. Наречений зустрічався у Вюрцбурзі зі своїм приятелем, з котрим служив на кордоні. Це був Герман фон Штаркенфауст, чи не найвправніша рука та найпалкіше серце серед німецького лицарства, котрий саме повертався з війська. Замок його батька був розташований неподалік від старої фортеці Ландхорт, але спадкова ворожнеча робила родини неприязними та чужими одна одній.

У хвилину теплої душевної зустрічі молоді товариші згадували всі свої минулі пригоди й успіхи, і граф розповів про свої наміри одружитися з молодою леді, котру він ніколи не бачив, але її чарівністю захопився вже із самих описів.

Оскільки шлях друзів лежав в одному напрямку, вони погодилися провести решту своєї мандрівки разом і, щоб не надто квапитись, виїхали з Вюрцбурга вдосвіта, а граф дав вказівку своєму почту вирушати пізніше та наздогнати його дорогою.

Під час подорожі вони гаяли час, згадуючи про своє військове життя та пригоди. Але граф ризикував трохи втомити свого співрозмовника, без угаву розповідаючи про принади, якими славилася його наречена, та про щастя, що його чекало.

Таким робом вони піднялися в гори Оденвальду і просувалися одним із найглухіших і найзалісненіших перевалів. Здавна відомо, що ліси Німеччини завжди були так само залюднені розбійниками, як її замки — примарами. У часи, про які тут оповідається, розбишак було особливо багато, зважаючи на орди дезертирів, котрі вешталися країною. Тому й не дивно, що на подорожніх напала ціла зграя цих волоцюг у гущавині лісу. Лицарі захищалися хоробро, але їхні сили танули, — аж тут прибув почет графа. Побачивши підмогу, грабіжники потікали, однак граф отримав смертельну рану. Його повільно й обережно доправили до міста Вюрцбурга, викликали з сусіднього монастиря священика, котрий славився своїм умінням лікувати як душу, так і тіло. Але друга половина його майстерності виявилася зайвою — час нещасного вже спливав.

Чи не з останнім подихом він попросив свого приятеля негайно ж вирушити в замок Ландхорт і пояснити фатальну причину, яка завадила йому прибути на зустріч із нареченою. Попри те, що не був по вуха закоханим, граф, однак, був дуже відповідальним і, мабуть, неабияк зацікавленим у тому, щоб його місія була швидко та чесно виконана. "Якщо це не зробити, — сказав молодик, — я не зможу спокійно спочити в своїй могилі". Він повторив ці останні слова з особливою врочистістю. Прохання вмираючого, висловлене за настільки трагічних обставин, треба було виконати без зволікань. Штаркенфауст, намагаючись заспокоїти товариша, пообіцяв обов'язково задовольнити його бажання та простягнув руку для підтвердження своїх слів. Граф потиснув її вдячно і незабаром полинув у марення. Щось згадував про свою наречену, свої зобов'язання, слово честі, вимагав свого коня, щоб поскакати до замку Ландхорт, і віддав Богові душу, уявляючи, що сідає в сідло.

Штаркенфауст зітхнув, змахнув сльозу з очей, бачачи лиху долю свого товариша, та став міркувати про неприємну місію, виконати яку він зобов'язався. На серці чоловіка

було важко, а в голові аж роїлося від думок. Адже доведеться постати в ролі непроханого гостя серед вороже налаштованих людей і зіпсувати їм свято звісткою, яка поховає всі їхні надії. Тим не менш у хлопця виникла певна цікавість, йому захотілося побачити ту неймовірну красуню Каценелленбоген, котру так ретельно ховали від світу. До того ж він був пристрасним шанувальником протилежної статі, а ще йому були притаманні певна ексцентричність і підприємливість, що плекали в ньому жагу до пригод.

Перед своїм від'їздом із Вюрцбург'а він дав монахам усі необхідні розпорядження щодо похорону свого приятеля. Графа планували поховати в міському соборі поруч із кількома його видатними родичами, а засмучений почет взяв на себе відповідальність потурбуватися про його тлінні останки.

Однак час повернутися до старовинної родини Каценелленбогенів, члени якої нетерпляче очікували свого гостя, а ще більше чекали обіду, і до сповненого гідності невеличкого барона, котрого ми залишили на сторожовій вежі.

Запала ніч, але гостя все не було. Барон зійшов із вежі у відчаї. Банкет, початок якого затримували з години на годину, більше не можна було відкладати. М'яса вже вистигали, кухар був у відчаї, усі домашні походили на гарнізон, готовий здатися від голоду. Барону довелося неохоче звеліти подавати страви за відсутності гостя. Усі вже сиділи за столом і тільки-но намірилися почати, як звук різка біля воріт проголосив про прибуття незнайомця. Ще один потужний сигнал заповонив старе подвір'я замку своїм відлунням, і йому відповіла сторожа зі стін. Барон поквапився на зустріч зі своїм майбутнім зятем.

Підйомний міст опустили, і чужинець під'їхав до брами. Це був високий галантний кавалер, котрий сидів на вороному коні. Його обличчя виглядало блідим, але у нього був сяючий, романтичний погляд, сповнений величної меланхолії. Барон дещо засмутився, що гість приїхав сам один, без належного супроводу. Його гідність трохи зачепило, і він мало не вважав це проявом неповаги до такої непересічної події та поважної родини, членом якої мав стати цей юнак. Проте барон опанував себе, припустивши, що це, мабуть, нетерплячка молодості змусила його таким чином випередити свій почет.

— Мені шкода, — сказав чужинець, — що так брутально врываюся до вас.

Тут барон перебив прибульця шквалом компліментів і привітань, бо, правду кажучи, дуже вже пишався своєю вихованістю та красномовством. Незнайомець намагався раз чи два зупинити цей словесний потік, але дарма, тому схилив голову і чекав, коли господар нарешті замовкне. До того часу, коли барон зробив паузу, вони вже дійшли до внутрішнього двору замку, і гість знову спробував озватися, але його зупинила поява прекрасних представниць родини разом із ошелешеною нареченою, котра пекла раків. Парубок поглянув на неї і сторопів. Здавалося, що його душа паленіє в очах, прикута до цього прекрасного видива. Одна з тіток прошепотіла кілька слів на вухо небозі, котра намагалася щось сказати. Її вологі блакитні очі боязко піднялися, подарувавши сором'язливий погляд чужинцю, і знову втупилися в землю. Слова

застигли на язиці, на вустах з'явилася солодка посмішка, а на щоках — м'які ямочки, що підтвердили її зацікавлення. Та й не могло бути інакше, щоб такий галантний кавалер, не прийшовся до душі дівчині, відкритій для кохання і шлюбу у свої вісімнадцять років.

Пізня година, в яку приїхав гість, не залишила часу для спілкування. Барон був невблаганний: відклав усі серйозні балачки аж до ранку і потягнув гостя до непочатого банкету.

Він відбувався у великій залі замку. На стінах висіли портрети суворих героїв роду Каценелленбогенів, а також трофеї, які вони отримали на полі бою та на ловах. Зламані списи, сплющені кіраси та подерті хоругви висіли впереміш зі здобиччю мисливців: пащека вовка та ікла кабана жакливо шкірилися серед арбалетів і бойових самострілів, а величезна пара рогів розгалужувалася безпосередньо над головою молодого.

Кавалер, проте, мало уваги звертав на компанію та розваги. Він заледве скуштував страви і, здавалося, цілковито захопився своєю нареченою. Юнак розмовляв зовсім тихо, ледве можна було почути, бо мова кохання ніколи не буває гучною. Та чи існує десь таке нечутке жіноче вухо, яке не може вловити м'якого шепоту коханого? Те, з якою ніжністю і стриманістю водночас він говорив, здавалося, дуже вплинуло на молоду леді. Вона уважно слухала, а на її щоках то спалахував, то згасав рум'янець. Зараз вона червоніла відповідаючи, і, коли молодик відвів очі, панночка промацувала поглядом його романтичне обличчя і непомітно зітхала від щастя, що нахлинуло на неї. Було помітно, що молодята закохалися. Тітка, котра добре тямилася в таємницях серця, виснувала, що це кохання з першого погляду.

Свято минуло весело, хоча й надто гамірно, адже всі гості мали гострий апетит, спонукуваний порожнім гаманцем і гірським повітрям. Барон сипав своїми найкращими та найдовшими побрехеньками, і ніколи раніше він не базікав так натхненно і не мав такого успіху. Коли він розповідав щось неймовірне, то аудиторія дивувалася. А коли щось кумедне, то гості обов'язково реготали точно в потрібному місці. Барон, щоправда, як і більшість видатних людей, був настільки певний власних чеснот, що розповідав зовсім несмішні жарти. Сміх був завжди вимушений, однак підкріплювався келихом чудового хоккеймеру, і навіть нудний дотеп за столом, на якому не бракувало звеселяючого старого вина, здавався милим. Багато хороших речей було сказано й біднішими, однак гострішими на розум гостями. Повторити це немає змоги, хіба що трапиться для цього схожа нагода. Багато нахабних слів потрапили у жіночі вушка і змушували їх душитися від сміху. Веселий і широколиций двоюрідний брат барона проспівав пісню чи дві, і старі панни змушені були затулитися своїми віями.

Серед усіх цих чудасій прибулець зберігав якусь особливу та незграбну важкість. Його обличчя неабияк спохмурніло, коли вечір скінчився. І, як не дивно, навіть жарти барона спричинялися до того, щоб зробити його ще сумнішим. Часом молодик задумувався, а часом здіймав обурений і неспокійний блукаючий погляд, який видавав його думки і стурбованість. З нареченою він бесідував дедалі серйозніше та

загадковіше. Похмурі хмари стали закрадатися на безтурботно-спокійне чоло дівчини і тремтіння пробігало її ніжним тілом.

Усе це не могло залишитися без уваги. Запал присутніх охолоджувала незбагненна похнюпленість нареченого, проникаючи в душу. Вони шепотіли та переглядалися, стенали плечима і сумно хитали головами. Пісні та сміх звучали все рідше і рідше. У розмовах виникали затяжні паузи, гості перейшли до незвичайних казок і легенд про надприродне. Одна страшна оповідка змінювалася іншою, ще невтішнішою, а барон добряче перелякав декотрих жінок, майже до нестями, історією про примару-вершника, котрий схопив прекрасну Леонору. Цю страшну історію потім переповіли чудовими віршами, і вона досі блукає світом.

Наречений слухав цю оповідку дуже уважно. Він кинув погляд на барона, і, коли той дійшов до розв'язки, став повільно підніматися зі свого місця, ставав усе вищим і вищим, поки зачарованому барону здався мало не велетнем. Після того, як розповідь урвалася, молодик глибоко зітхнув і став урочисто прощатися з компанією. Усі були дуже здивовані. Барона, здавалося, вразив грім.

— Що? Ви маєте намір покинути замок опівночі? Але вже все приготували для вашого прийому. Готовий палац, якщо захочете спочити.

Незнайомець сумно та таємничо похитав головою:

— Я маю прихилити голову деінде цієї ночі.

У цій відповіді було щось тривожне, щось таке, що змусило серце барона стиснутись. Але, незважаючи на це, він зібрав усі свої сили і повторив гостинне запрошення.

Прибулець мовчки похитав головою, хоча й прихильно поставився до цієї пропозиції, махнув на прощання іншим гостям і повільно вийшов із зали. Тітоньки просто скам'яніли. Наречена похнюпилася, і їй на очі накопилися сльози.

Барон пішов за своїм гостем аж у двір, де стояв вороний скакун, риючи землю та фиркаючи від нетерплячки. Коли вони підійшли до воріт, глибоку арку яких мерехтливо освітлював смолоскип, незнайомець зупинився і звернувся до барона глухим голосом, який під склепінням даху звучав просто заворожуюче.

— Тепер, коли ми самі, — зронив він, — я поясню причину свого відбуття. Я маю священний, непорушний обов'язок...

— Чому, — поцікавився барон, — ви не можете відправити когось замість себе?

— Це не може зробити ніхто, крім мене... Я маю прийти особисто. Мені потрібно навідати Вюрцбурзький собор.

— Отакої, — правив своє барон, збадьорившись, — але це можна зробити й завтра. А завтра ви візьмете з собою свою наречену.

— Ні! Ні! — заперечив незнайомець ще запальніше. — Моя місія не пов'язана з нареченою... Хробаки! Хробаки чекають на мене! Я мрець, мене вбили розбійники... Моє тіло лежить у Вюрцбурзі, опівночі мене мають поховати... Могила чекає на мене, я маю виконати своє призначення!

Він стрибнув на свого вороного коня, вихором кинувся до підйомного моста, і тупіт

кінських копит розтанув у завиванні вітру.

Барон повернувся до зали весь наляканий і переказав почуте гостям. Дві жінки втратили свідомість, інші впали в істерику від того, що вечеряли з привидами. Дехто висловив думку, що це міг бути дикий мисливець, добре відомий з німецьких легенд. Дехто згадував гірських духів, стародавніх демонів та інших надприродних істот, які з давніх-давен жорстоко переслідували добрих людей у Німеччині. Один із бідних родичів наважився припустити, що це могла бути якась витівка молодого кавалера і що така похмурість примхи, вочевидь, дуже співзвучна такій меланхолійній особі. Проте ця гіпотеза викликала обурення всього товариства, а особливо барона, котрий подивився на нього майже як на Фому невіруючого. Тож молодика не залишалося нічого іншого, ніж мерщій зректися своєї ересі та повернутися в лоно справжньої віри.

Але якими б не були їхні сумніви, їх цілковито розвіяли події наступного дня, коли прийшла звістка, яка підтвердила інформацію про вбивство молодого графа та його поховання у Вюрцбурзькому соборі.

Смуток у замку лише можна було собі уявити. Барон зачинився в своїй кімнаті. Гості, котрі прибули порадіти з ним, не могли навіть думати покинути шляхтича в його горі. Вони блукали подвір'ям або збиралися гуртами в залі, хитаючи головами та стенаючи плечима від тих неприємностей, які спіткали такого доброго чоловіка. Вони сиділи довше, ніж будь-коли, за столом, їли та пили більше, ніж будь-коли, намагаючись зберегти силу свого духу. Але найгіршим було становище нареченої-удовиці. Вона втратила чоловіка ще до того, як хоча б обійняти його. І якого чоловіка! Якщо привид міг бути таким милостивим і шляхетним, то якою мала б бути жива людина? Обійстя наповнилося риданнями.

Проти ночі наступного дня свого вдівства юнка подалася у свою кімнату в супроводі однієї з тітоньок, котра наполягала, що спатиме з нею. Тітка, котра була однією з найкращих оповідачів про привидів у всій Німеччині, затягнула одну зі своїх найдовших повістей і закуняла десь посеред неї. Покої дівчини були розташовані углибині замку, і з її вікон виднівся невеликий садочок. Небога лежала без сну, споглядаючи схід місяця, світло якого тремтіло на листі осики біля решітки. Замковий годинник щойно пробив північ, коли із саду почулися м'які звуки музики. Юнка поспішно підхопилася з ліжка і безшумно прилинула до вікна. У тінях дерев маячила висока постать. Коли вона підняла голову, на її обличчя впав пучок місячних променів. Небо і земля! Дівчина побачила примарного нареченого! Пронизливий зойк у цю мить пролунав біля її вуха. Це тітонька, котру розбудила мелодія, тихо підійшла за небогою до вікна, а тепер впала тій на руки. Коли ж панночка знову поглянула у вікно, привид зник.

З двох жінок саме тітка зараз потребувала заспокійливого, бо вона зовсім не тямилася. Що ж до молодої леді, то навіть примара її коханого здалася їй милою. Адже до певної міри зберегла залишки чоловічої краси, і, хоча тінь чоловіка навряд чи могла задовольнити дівчину, спраглу кохання, але за відсутності іншого могла принести хоча б децицію спокою. Тітонька заявила, що вона більше ніколи не спатиме в цій кімнаті. А

небога, уперше збунтувавшись, рішуче оголосила, що не спатиме в жодному іншому покої замку. Зрештою їй довелося спати самій. Але юнка взяла обіцянку з тітки, що та не розпатякає про випадок із примарою, щоб не відбирати в дівчини єдине гірке задоволення, яке лишилося їй на землі, — ночувати в кімнаті, біля вікон якої тінь її коханого несла свою нічну варту.

Як довго стара панна могла б зберегти свою обіцянку, важко сказати, адже вона дуже любила розводитися про всілякі дивовижі, і її очікував би справжній тріумф, якби вона першою виклала цю страшну історію. У тих краях досі як приклад жіночої стриманості наводять те, що ця жінка боролася зі спокусою аж цілий тиждень, поки її раптово не звільнили від будь-яких зобов'язань, коли одного ранку за столом з'ясувалося, що молода леді зникла. Її кімната була порожньою, ліжко не застелене, вікно відчинене — пташка полетіла!

Здивування та неспокій, які спричинила ця звістка, можуть уявити лише ті, хто був свідком метушні, викликаній нещастям великої людини серед своїх друзів. Навіть бідні родичі спинилися на мить від своєї невгамовної праці за столом, коли тітка, котрій спочатку відібрало мову, заламала руки і заверещала:

— Примара! Примара! Її забрала примара!

Кількома словами вона описала страшну сцену в саду і дійшла висновку, що привид викрав свою наречену. Двоє слуг підтвердили цю версію, бо вони чули, як опівночі цокали копита коня біля гори, і не сумнівалися, що це був привид на своєму вороному скакуні, який забрав свою жертву в могилу. Усі присутні були ошелешені цією неймовірною подією, але ж подібне ще трапляється в Німеччині, про що свідчать багато правдивих історій.

В яку жахливу халепу потрапив бідний барон! Яка сердечна дилема виникла для коханого батька та нащадка великого роду Каценелленбогенів! Або його єдину доньку забрали живцем до могили, або йому доведеться мати за зятя демона та виховувати виводок онуків-привидів. Як завжди, він цілковито втратив самоконтроль і весь замок підняв на ноги. Чоловікам наказали сідлати коней і обнишпорити кожну дорогу, шлях та стежину Оденвальду. Сам барон, натягнувши чоботи, підперезався мечем і вже намірявся скочити на коня, щоб податися на сумнівні пошуки, коли його привела до тьми нова подія. Якось леді наблизилася до замку на баскому коні, а її, також верхи, супроводжував кавалер. Прибулиця підскакала до воріт, зістрибнула з коня, впала до ніг барона й обійняла його коліна. Це була його втрачена донька, а її супутник — наречений! Барон сторопів. Він дивився то на свою доньку, то на примару, і майже засумнівався в своїх відчуттях. Молодик, однак, набагато покращав на вигляд після свого візиту на тамтой світ. Його одіж була бездоганною та підкреслювала шляхетну чоловічу поставу. Парубок уже не був ні блідий, ні сумний. Його прекрасне обличчя пашіло молодістю, і радість променіла в його великих темних очах.

Таємниця незабаром розкрилася. Кавалер (бо, як ви, мабуть, здогадалися, він аж ніяк не був привидом) назвався сером Германом фон Штаркенфаустом. Він розповів про свою пригоду з молодим графом. Розказав, як квапився до замку, щоб принести

сумну звістку, але красномовство барона зупиняло всі його спроби викласти цю справу. Як вигляд нареченої цілковито захопив його, і щоб побути хоча б кілька годин із нею, він вирішив мовчати, щоб не виказати себе. Як сильно він бентежився, щоб вчинити правильно, доки оповідки барона не наштотхнули його на ексцентричний вихід. Як, боячись феодальної ворожнечі їхніх родів, він повторив свої візити, прикидаючись примарою, чигав у сад у вікно молодій леді і таким чином здобув взаємність, одержав перемогу й обвінчався з коханою.

За інших обставин барон був би неговірким, оскільки він ревниво оберігав свій батьківський авторитет і був дуже непоступливим у питанні родинних війн. Але батько любив свою доньку, вважав її втраченою. Тому зрадив, коли виявив її живою. І, хоча доньчин чоловік належав до ворожого роду, все ж, дяка Небу, він не був примарою. Правда, існувало щось, що не зовсім відповідало його уявленням про цілковиту достовірність витівки, до якої вдався лицар, прикинувшись мертвим. Але кілька старих приятелів, котрі воювали з ним на війні, запевнили, що у коханні можлива будь-яка стратегія і що кавалер мав право на особливі привілеї, бо й сам ще донедавна був військовим.

Тому справи залагодилися якнайкраще. Барон миттю пробачив молоде подружжя. Святкування в замку відновилося. Бідні родичі привітали нового члена родини люб'язно та приязно. А той був такий галантний, такий щедрий і такий заможний. Тітоньки, щоправда, були дещо збентежені, що їхня система суворого самотництва та пасивного послуху виявилася настільки слабкою, але все це пояснили недбало заграбованими вікнами. Одна з них була особливо зворохоблена тим, що її дивовижна історія затьмарена і що єдиний привид, якого вона колись бачила, виявився піддробкою. Але небога здавалася цілком щасливою, виявивши, що наречений має тіло і кров. Так закінчується наша історія.

[1] Ерудований читач, знаючи вдосталь непотрібних історій, зрозуміє, що пропонується розповідь трапилася старому швейцарцю як французька історія, яка сталася у Парижі. (Прим. авт.)

[2] Тобто "лікоть кішки". Назва знатної в давні часи родини. Відомо, що це ім'я було дано як комплімент вродливій дівчині з цієї родини за її гарні руки. (Прим. авт.)

[3] Хельденбух — німецький героїчний епос XIII ст. В основі цих епосів лежать національні саги.

[4] Гейдельберзька діжка — надзвичайно велика діжка для вина, яка зберігалася у підвалах Гейдельберзького замку; вміщувала 219 тис. л.